

1) існує прямий зв'язок між показниками розвитку аграрних підприємств та сільським зростанням;

2) на даному етапі розвитку аграрно-економічних відносин на селі аграрні підприємства здійснюють позитивний, але незначний вплив на розвиток сільських територій;

3) у процесі аналізу виявлено фактор, що має найбільший (з виокремлених) вплив на розвиток села – це залучення інвестицій.

За результатами дослідження встановлено, що перспектива сільського розвитку Карпатського регіону залежить як від розвитку сільського господарства й аграрних підприємств, так і (в основному) від вкладення інвестицій у підприємницький сектор регіону.

1. Баланюк І. Ф. Розвиток господарств населення та агроформувань у регіоні / І. Ф. Баланюк // Регіональні проблеми розвитку агропромислового комплексу : зб. наук. доп. – Львів : Львів. обл. спілка екон. України, Львів. нац. аграр. ун-т, 2009. – С. 43–54.
2. Бородіна О. Сільський розвиток в Україні: проблеми становлення / О. Бородіна, І. Прокопа // Економіка України. – 2009. – № 5. – С. 59–64.
3. Бутко М. Генезис соціальної відповідальності бізнесу та її становлення в Україні / М. Бутко, М. Мурашко // Економіка України. – 2009. – № 7. – С. 74–78.
4. Геєць В. М. Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку / В. М. Геєць. – К. : Світогляд, 2003. – 438 с.
5. Лендел М. А. Аграрне виробництво в Карпатському регіоні : сучасний стан, тенденції, перспективи розвитку : [монографія] / М. А. Лендел. – Ужгород : Карпати, 2006. – 516 с.
6. Черевко Г. В. Науково-методологічні засади зрівноваженого розвитку сільських територій / Г. В. Черевко, І. В. Сембай // Аграрна економіка. Науковий журнал Львівського НАУ. – 2008. – Т. 1, № 1–2. – С. 70–74.
7. Регіони України 2011 : у 2 т. : стат. зб. – К. : Держ. комітет статистики України, 2011. – Т. 1. – 366 с.
8. Регіони України 2011 : у 2 т. : стат. зб. – К. : Держ. комітет статистики України, 2011. – Т. 2. – 806 с.

УДК 65.7325

ББК 60.665

Василюк М.М.

ФОРМУВАННЯ ТА ОБЛІК ВИТРАТ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Прикарпатський національний університет
ім. В. Стефаника,
Міністерство освіти і науки,
молоді та спорту України,
кафедра обліку і аудиту,
76000, м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57,
тел.: 596003

Анотація. У статті досліджується один із важливих об'єктів обліку – витрати підприємства. Від достовірності інформації залежить правильність визначення фінансових результатів діяльності підприємства, що, у свою чергу, дозволяє визначити ефективність та якість роботи трудового колективу. Оптимізація витрат забезпечує дотримання режиму економії, зростання продуктивності праці, скорочення непродуктивних витрат, що сприяє підвищенню рентабельності підприємства.

Ключові слова: витрати, оптимізація витрат, собівартість, контроль витрат, аналіз.

Annotation. In the article, one of the important central facilities accounting – expenditures. From the accuracy of the information about this object depends on the correctness of the definition of financial performance of the company. They allow you to determine the effectiveness and quality of the workforce. Cost optimization enforces austerity, increase productivity, reduce overhead, thus enhancing profitability.

Key words: expenses, costs, cost, costcontrol, analysis.

Вступ. В умовах ринкових перетворень, коли мають місце такі негативні явища, як нестабільність, невизначеність мікропроцесів, непередбачені зміни основних показників фінансово-господарської діяльності, досить актуальним є питання формування витрат підприємства та їх обліку. Для забезпечення фінансової стабільності, зменшення ймовірності настання ризику банкрутства необхідно ретельно аналізувати показники внутрішньогосподарської діяльності на рівні підприємства, ураховувати можливий вплив різних факторів для встановлення оптимальних пропорційних співвідношень обсягів результативних показників діяльності.

Значний внесок у розвиток і вдосконалення обліку витрат в Україні зробили провідні вчені М.Т.Білуха, Ф.Ф.Бугинець, Б.І.Валуєв, С.Ф.Голов, А.М.Герасимович, З.В.Гуцайлюк, Г.М.Давидов, Б.І.Єфіменко, В.П.Завгородній, С.Я.Зубілевич, М.В.Кужельний, А.М.Кузьмінський, М.М.Коцупатрий, В.Г.Линник, Є.В.Мних, В.М.Пархоменко, В.С.Рудницький, В.В.Сопко, М.Г.Чумаченко. Питання методики й організації обліку витрат на підприємствах розглядалися в працях В.В.Бабіча, В.О.Ластовецького, Є.І.Свідерського, Т.В.Трофімової. Проте питання обліку витрат потребують подальшого дослідження, оскільки існуюча система обліку не задовольняє всіх цілей управління й не сприяє повною мірою зниженню рівня витрат.

Постановка завдання. Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні порядку методики бухгалтерського обліку витрат і дослідженні існуючої системи їх розподілу.

У роботі поставлено та вирішено такі завдання:

- уточнити економічну сутність поняття “витрати”;
- на основі чинних класифікацій обґрунтувати перелік класифікаційних ознак витрат на виробництво з урахуванням особливостей побудови обліку витрат підприємств житлово-комунального господарства;
- обґрунтувати об’єктивну потребу створення інтегрованої системи обліку витрат на виробництво з використанням засобів автоматизації облікового процесу.

Результати. Сучасні умови переходу до ринкових відносин потребують формування нової методики бухгалтерського обліку витрат на виробництво, спрямованої на задоволення інформаційних потреб не узагальненого, а конкретного користувача. Отже, виникла потреба в створенні інформаційної інфраструктури, яка б задовольняла потреби не тільки зовнішніх, а й внутрішніх користувачів.

Дослідження показують, що облік витрат повинен бути системним, оперативним й одночасно забезпечувати стратегічний розвиток підприємства. І.І.Каракоз, який розробив наукову концепцію й систему оперативного пошуку резервів зростання ефективності виробництва, указував, що діяльність підприємства являє собою комплекс різного роду взаємозалежних процесів, тому тільки системне їхнє вивчення може забезпечити достатню ефективність реалізації управлінської функції.

Крім того, облік витрат повинен орієнтуватися не тільки на поточний результат, а, насамперед, на ефективну діяльність у довгостроковому періоді. Методика обліку витрат на виробництво має передбачати комплексний системний підхід – лише на основі такого підходу може існувати система обліку витрат, здатна забезпечити вирішення економічних проблем, які виникають на підприємстві. Це може бути досягнуто розробкою методики інтегрованої системи обліку витрат.

Питання оцінки товарно-матеріальних цінностей на складі й у виробництві залишається нині досить актуальним, оскільки вартісна оцінка має безпосередній вплив на величину витрат виробництва й, відповідно, собівартості послуг.

Дослідження показало, що в процесі визначення методики обліку матеріальних запасів є доцільним розглянути досвід зарубіжних країн, де надається можливість використання декількох методів оцінки. Методи оцінки виробничих запасів установлені міжнародними стандартами бухгалтерського обліку й національними стандартами [1, с.167].

Найпоширенішими з них є:

- метод Fifo (перше надходження – перший видаток);
- метод середньозваженої собівартості;
- метод Lifo (останнє надходження – перший видаток);
- метод ідентифікованої собівартості конкретної партії.

Метод Fifo ґрунтується на припущенні, що, насамперед, на собівартість продукції списується вартість матеріалів, які закуплені першими.

Використання методу середньозваженої собівартості припускає, що вартість матеріальних запасів – це середня величина матеріальних запасів на початок звітної періоду й придбаних упродовж цього періоду. Середньозважена собівартість одиниці запасів підраховується шляхом ділення всієї вартості матеріальних запасів на кількість одиниць цих запасів.

Метод оцінки запасів за цінами останніх закупівель (Lifo) полягає в тому, що собівартість матеріальних запасів, придбаних останніми, списується на витрати виробництва в першу чергу.

Метод ідентифікованої собівартості конкретної партії використовується за умови, що вартість запасів значна й полягає в тому, що відпущені на виробництво матеріальні запаси визначаються за цінами конкретних партій запасів, які надійшли на підприємство. Але у зв'язку з недоліками, які властиві вказаному методу (важко й непрактично слідкувати за придбанням і списанням конкретних одиниць запасів), він менше використовується в обліковій практиці, ніж попередні методи.

Дотримуючись принципу збереження вартості від початку й до кінця процесу виробництва в умовах відсутності стабільного грошового виміру, що властиво українській економіці, можна модифікувати модель обліку витрат таким чином:

- увесь облік господарської діяльності слід будувати за поточними ринковими цінами;
- проводити безперервну переоцінку технічно-матеріальних цінностей та основних засобів.

Для переоцінки технічно-матеріальних цінностей використовується поновлювана вартість. Установлено, що на сьогоднішній день у теорії та на практиці перевага надається обліку витрат, заснованому на переоцінках, оскільки постійна переоцінка матеріальних цінностей забезпечує зрозумілу ідентифікацію змін рівня виробничих витрат і створює надійнішу інформаційну базу для прийняття управлінських рішень. Але в разі обліку витрат за поточними ринковими цінами виникає суттєвий недолік, який полягає в тому, що прибуток, отриманий від господарської діяльності підприємства, змішується з прибутком, який виникає в результаті знецінення грошей, отже, реальний господарський результат ніби розчиняється в псевдоприбутку.

Згідно з діючими в Україні обліковими правилами, підприємства повинні відображати спожиті сировину, матеріали, паливо тощо за фактичною собівартістю. Проте з моменту придбання їх до моменту виробничого використання ринкові ціни можуть істотно змінюватися. Це призводить до того, що ціни на вироблену послугу матимуть викривлену нереальну структуру собівартості в частині витрачених матеріальних витрат, а значить, і завищений прибуток, який у міжнародній практиці одержав назву інфляційного. Усунути вплив цього фактора застосуванням середньозважених оцінок матеріальних витрат при їхньому обліку неможливо.

Проблема, пов'язана з визначенням інфляційного прибутку (збитку) відома в міжнародній обліковій практиці, але поки що методологічно не розроблена. Ми погоджуємося з думкою В.Г.Швеця, який вважає, що для країн з перехідною економікою, до яких належить й Україна, в умовах інтенсивних інфляційних процесів ця проблема набуває особливої ваги та значення [8, с.55].

Проведений аналіз дозволяє стверджувати, що в Україні доцільно використати міжнародний досвід стосовно обліку впливу інфляції, який полягає в періодичній переоцінці активів і зобов'язань підприємства з урахуванням змін купівельної спроможності грошової одиниці. Таким чином, досягається тимчасова впорядкованість оцінки відповідних елементів активів і пасивів підприємства. При іншому підході використовується методика періодичної переоцінки активів на поточну вартість із застосуванням одного з трьох способів: економічно обґрунтованих витрат, цін можливої реалізації активів, відновлювальної вартості, тобто поточних витрат на заміщення активів. Коригування мають підлягати, крім активів підприємства, також і собівартість реалізованої продукції та нарахована амортизація. Звичайно, у процесі стабілізації фінансової системи потреба в додаткових коригуючих процедурах відпаде.

Дослідження показало, що з перелічених методів найбільш доцільним є використання на підприємствах ЖКГ методу Fifo, зокрема, для оцінки сировини й матеріалів, оскільки він підтверджений тривалою практикою застосування й достатньо повно задовольняє потреби управлінського апарату в інформації для аналізу та контролю витрат. Тим більше, що в умовах використання сучасної комп'ютерної техніки визначення матеріалів, які надійшли першими на склад, не є проблематичним.

Ідентифікувати кожну партію надходження й витрачання палива, на чому базується метод ідентифікованої собівартості, є просто неможливо через відсутність умов відокремленого зберігання сировини та матеріалів.

Дослідження показують, що функціями аналітичної бухгалтерії є:

- визначення витрат на виробництво й собівартість послуг;
- розрахунок фінансових результатів наданих послуг;
- облік витрат за центрами й сферами відповідальності.

Аналітичний облік виробничих витрат перегруповує первинні дані паралельно в багатьох напрямках – за статтями калькуляції, за центрами витрат, відповідальними особами тощо. Перегрупування витрат дає можливість створювати інформацію для потреб управління в аналітичній інформації (рис. 1).

Рис. 1. Етапи задоволення потреб управління в аналітичній інформації

Класифікацію рахунків аналітичного обліку виробництва, залежно від характеру та призначення виконуваних процесів і виробничої структури, на КП “Житлоінфоцентр” будують ієрархічним методом класифікації з використанням послідовної системи кодування. У табл. 1 наводиться класифікація рахунків аналітичного обліку витрат на надання послуг на підприємстві, беручи до уваги характер і призначення виконуваних процесів і виробничої структури.

Таблиця 1

Класифікація рахунків аналітичного обліку витрат на виробництво послуг

Клас	Синтетичні рахунки (рахунки першого порядку)		Субрахунки (рахунки другого порядку)		Код рахунку аналітичного обліку	
	код	назва	код	назва	код	назва
9	90	Собівартість	901	Вивіз та захоронення сміття	9011	Автотранспортна дільниця
			902	Освітлення сходових кліток	9021	Служба енергетика
			903	Прибирання прибудинкової території	9031	Технічна дільниця № 1
					9032	Технічна дільниця № 2
			904	Утримання аварійної служби	9041	Аварійна служба
			905	Обслуговування димових і вентиляційних каналів	9051	Технічна дільниця № 1
					9052	Технічна дільниця № 2
			906	Обслуговування внутрібудинкових мереж	9061	Сантехнічна дільниця
			908	Поточний ремонт	9081	Ремонтно-будівельна дільниця
			909	Обслуговування ліфтів	9091	Аварійна служба

Аналітичний облік витрат на виробництво пропонується вести на таких об'єктах формування та обліку витрат, як місця виникнення витрат, центри витрат і центри відповідальності.

Для оцінки загальної суми витрачання ресурсів за звітний період усі витрати групуються за економічними елементами. Для встановлення сумарної величини витрат організації необхідно об'єднати інформацію про витрати всіх виробничих підрозділів підприємства. Такі дані дозволять визначити питому вагу кожного центру виробничих витрат у загальному обсязі витрат на виробництво й суму витрат на одиницю виробленої продукції.

Об'єднання інформації про витрати здійснюється за допомогою матриці витрат, де витрати центру відповідальності надаються в розрізі елементів витрат і місць їх виникнення. Така матриця дозволяє відповісти на питання, де виникли витрати (місце виникнення витрат), який вид ресурсів використовувався (елемент витрат), яка сума витрат припадає на одиницю наданих послуг, яка сума витрат по даному місцю їх виникнення і центру в цілому.

У матриці витрат можна не тільки відобразити загальну величину витрат центрів відповідальності, але й показати питому вагу кожного центру в загальному обсязі витрат групи підрозділів (або всього підприємства) як щодо загальної суми витрат, так і стосовно кожного елемента витрат.

Висновки. У результаті проведеного дослідження методики обліку та калькулювання витрат на підприємствах житлово-комунального господарства можна зробити такі висновки:

1. Ринкові умови господарювання в Україні потребують удосконалення організації й методики обліку витрат. Лише на основі комплексного системного підходу може існувати система обліку витрат, здатна забезпечити вирішення економічних проблем, які виникають на підприємстві.

2. Житлово-комунальне господарство, як специфічна галузь, має ряд особливостей, що суттєво впливають на організацію та функціонування систем обліку й контролю.

3. Інформаційна система підприємства може виконувати покладені на неї завдання за умов інтегрування внутрішньогосподарського (управлінського), бухгалтерського (фінансового) обліку на технічній базі ПК.

Упровадження обліково-аналітичної системи інтегрованого фінансово-управлінського обліку дасть можливість швидко зібрати, обробити, проаналізувати інформацію та прийняти обґрунтоване рішення, використовувати сучасні інформаційні технології та створені на їх основі логістичні комп'ютерні системи. Вона стане найбільш успішною в діловому світі українських підприємств, які зможуть максимально ефективно використовувати автоматизовану систему, що охоплює всі взаємозалежні бізнес-процеси, внутрішні та зовнішні аспекти діяльності підприємства.

1. Международные стандарты бухгалтерского учета. – Price Waterhouse LLP, 1994.
2. Білоусова І. Проблеми розвитку управлінського обліку в Україні / І. Білоусова // Бухгалтерський облік і аудит. – 2001. – № 2. – С. 39–44.
3. Білуха М. Теоретичні та методологічні засади електронного обліку господарської діяльності / Білуха М., Микитенко Т. // Бухгалтерський облік і аудит. – 2004. – № 12. – С. 15–24.
4. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік : навчальний посібник / Ф. Ф. Бутинець. – Житомир : ЖІТІ, 2003. – 726 с.
5. Головін М. Система обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) / М. Головін // Дебет-кредит. ШБ. – 2003. – № 5, 7, 10, 42, 44.
6. Ільченко Л. Б. Перспективний аналіз витрат на виробництво / Л. Б. Ільченко // Економіка: проблеми теорії та практики : зб. наук. праць / ДНУ. – Дніпропетровськ, 2003. – Вип. 185. – Т. 2. – С. 472–479.
7. Фаріон І. Д. Бухгалтерський управлінський облік : навчальний посібник / Фаріон І. Д., Писаренко Т. М. ; [за ред. І. Д. Фаріона]. – Тернопіль : Екон. думка, 2003. – 566 с.
8. Швець В. Г. Теорія бухгалтерського обліку : навчальний посібник / В. Г. Швець. – К. : Знання – прес, 2003. – 444 с.

Рецензенти:

Баланюк І.Ф. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри обліку і аудиту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника;

Криховецька З.М. – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.